

*Сірий Ю. М.,**кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглядається адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ України, який визначає його ключові функції та обов'язки. Незважаючи на це, вітчизняне законодавство стикається з низкою викликів і проблем у цій сфері. Міністерство внутрішніх справ України має центральне значення в підтриманні національної безпеки, правопорядку та захисту прав громадян. Стаття присвячена детальному аналізу основних проблемних аспектів адміністративно-правового статусу МВС України та пропонує можливі шляхи їх вирішення.

Автором виявлено неоднорідність законодавчої бази, яка регулює діяльність Міністерства внутрішніх справ України. Закони, укази Президента та постанови Кабінету Міністрів України часто мають розбіжності та непослідовності у визначенні повноважень і статусу МВС. Це ускладнює чітке тлумачення норм і призводить до конфліктів у застосуванні правових актів. Крім того, багато правових документів незрозуміло формулюють функції та обов'язки МВС, особливо в контексті взаємодії з іншими органами державної влади та правоохоронними структурами. Це призводить до проблем у координації та виконанні спільних завдань.

Проведений аналіз показує, що структура та організація МВС вимагають реформування. Сучасні виклики у сфері безпеки та правопорядку вимагають адаптації організаційної структури Міністерства до нових умов. Багато нормативно-правових актів не визначають чітко розподіл функцій між підрозділами, що спричиняє неефективність у виконанні завдань і дублювання функцій.

У статті також наголошується на необхідності гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами та практиками.

Для вирішення цих проблем пропонується низка заходів, включаючи законодавче уточнення та гармонізацію правових норм, реформу організаційної структури МВС, підвищення прозорості та ефективності його діяльності, а також врахування міжнародних стандартів у правоохоронній діяльності.

Наукова стаття є спробою комплексно оцінити проблеми адміністративно-правового статусу МВС та запропонувати шляхи їхнього вирішення, що сприятиме посиленню ефективності та прозорості діяльності цього важливого органу державної влади.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, повноваження, функції, гармонізація законодавства, Міністерство внутрішніх справ України.

Постановка проблеми. Міністерство внутрішніх справ України є ключовим органом, відповідальним за громадську безпеку та правопорядок. Однак, аналіз чинного законодавства виявляє ряд проблемних аспектів адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України. Законодавча

база, що регулює діяльність МВС, є неоднорідною і фрагментарною, що створює суперечності та ускладнює координацію з іншими державними органами. Функції та повноваження МВС визначені нечітко, особливо в контексті взаємодії з іншими правоохоронними структурами, що може призводити до дублювання або прогалин у виконанні завдань. Відсутність детальної структури та чіткого розподілу функцій між підрозділами МВС ускладнює ефективну роботу. Крім того, МВС потребує адаптації до сучасних викликів та інтеграції міжнародних стандартів, щоб забезпечити прозорість і підзвітність своєї діяльності. Вирішення цих проблем вимагає комплексних реформ і гармонізації законодавчої бази для підвищення ефективності МВС.

Стан дослідження. Проблемні питання адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України частково розглядалися у працях таких авторів, як Ю.П. Битяка, В.А. Глуховець, В.А. Гречка, О.В. Кузьменко, Є.М. Д.О. Марусевича, Моїсєєва, Ю.І. Римаренка, А.О. Собакаря, А.Є. Фоменка, Ю.А. Холода, О.С. Юніна, О.Н. Ярмиш та ін.

Мета статті полягає у всебічному аналізі проблемних аспектів адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України та визначення шляхів щодо його вдосконалення.

Вклад основного матеріалу. Україна активно працює над інтеграцією до Європейського Союзу, що відображається у проведенні значних реформ. Однією з ключових сфер є гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами, включаючи сферу правоохоронних органів, зокрема Міністерства внутрішніх справ України. Це передбачає адаптацію внутрішніх нормативно-правових актів до європейських вимог, зокрема щодо ефективності, прозорості та підзвітності правоохоронних органів перед громадянами. Крім того, Україна активно співпрацює з правоохоронними органами ЄС у проведенні спільних операцій та обміні досвідом, що сприяє зміцненню безпеки та правопорядку як у національному, так і в міжнародному контексті. Таким чином, адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ України відображає його важливу роль у процесі наближення країни до європейських стандартів та цінностей, що сприяє підвищенню якості життя українських громадян та зміцненню їхніх прав та свобод [1, с. 81].

Так, Т. О. Коломоєць визначає адміністративно-правовий статус як сукупність прав і обов'язків, що закріплені нормами адміністративного права для певного органу. Важливою характеристикою цього статусу є наявність конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, які реалізуються як у межах адміністративних правовідносин, так і поза ними [11, с. 64].

У той же час, О.В. Зайчук та Н. М. Оніщенко визначають правовий статус як систему прав, свобод, законних інтересів та обов'язків, що закріплені в законодавстві і гарантовані державою для суб'єкта суспільних відносин. Вони вказують на такі характеристики правового статусу як універсальність (застосовується до всіх суб'єктів), індивідуальність (відображає особисті особливості людини та її реальне становище в суспільних відносинах), взаємозв'язок з іншими компонентами та системність. За їхньою думкою, найбільш доцільною є класифікація правового статусу за двома критеріями: за характером (загальний, галузевий, спеціальний, індивідуальний) та за суб'єктом [12, с. 366].

Разом із тим, слід зазначити, що адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ у європейських країнах має багато форм, але варто зазначити, що його основним призначенням є забезпечення публічної безпеки, боротьба зі злочинністю та гарантування безпеки громадян. Розглянемо коротко адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ на прикладі таких європейських країн, як Польща, Німеччина та Франція.

У Польщі Міністерство внутрішніх справ та адміністрації відповідає за адміністрування, забезпечення безпеки, цивільний захист та надання адміністративних послуг громадянам. Воно контролює поліцію та інші правоохоронні органи, а також займається імміграційною політикою та боротьбою зі злочинністю. Міністерство має значні повноваження у сфері внутрішніх справ та громадської безпеки.

У Німеччині Міністерство внутрішніх справ визначене законодавством та Конституцією і відповідає за безпеку, запобігання злочинності, міграційну політику, цивільний захист та інші аспекти внутрішньої безпеки. Воно наглядає за поліцією та іншими правоохоронними органами на федеральному рівні та співпрацює з органами влади земель.

У Франції Міністерство внутрішніх справ і колективної безпеки відповідає за забезпечення безпеки, національну безпеку, боротьбу зі злочинністю та адміністративне обслуговування. Воно контролює поліцію, прикордонників, пожежну службу та інші служби внутрішньої безпеки, граючи важливу роль у забезпеченні правопорядку та безпеки у країні.

У зазначених вище країнах міністерства внутрішніх справ є ключовими установами для забезпечення безпеки та порядку в європейському контексті. Їх адміністративно-правовий статус чітко регулюється законодавством і конституціями для забезпечення ефективної діяльності правоохоронних органів та захисту прав громадян.

Адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ України вимагає, щоб усі його структурні компоненти були чітко закріплені в відповідних нормативно-правових актах як на національному, так і на міжнародному рівнях. Основним джерелом правового статусу Міністерства внутрішніх справ України, зокрема його функцій, повноважень та механізмів діяльності, є Конституція України [2]. Цей Основний закон встановлює ключові принципи функціонування всіх органів державної влади, включаючи засади діяльності Міністерства внутрішніх справ України, його структурних підрозділів та органів, діяльність яких координується і спрямовується МВС. Крім того, важливо враховувати вплив міжнародних договорів та національного законодавства на діяльність Міністерства і його структурних підрозділів, а також підзаконних актів, які

регулюють їхню роботу. Дотримання цих нормативно-правових актів забезпечує не лише легітимність та ефективність роботи МВС, а й є гарантією захисту прав громадян і забезпечення безпеки в країні [3].

Серед ключових законів України, що регулюють адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ, необхідно виокремити Закон «Про центральні органи виконавчої влади» [4], що встановлює загальні принципи та повноваження Міністерства внутрішніх справ України та міністра щодо інших підпорядкованих органів. Також важливим є Закон «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України» [5], який визначає загальну чисельність працівників МВС.

Закон України від 2 липня 2015 року «Про Національну поліцію» [6] встановлює ряд аспектів правового статусу Міністерства внутрішніх справ України. Згідно з цим законодавством, діяльність поліції координується і контролюється через Міністра внутрішніх справ згідно з визначеними процедурами, що забезпечують ефективність і прозорість в роботі правоохоронних органів. Окрім цього, закон визначає процедури формування і структури центрального органу управління поліцією, які узгоджуються з керівником поліції за узгодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Варто зазначити, що частково адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ України також визначений Законом України від 13 березня 2014 року «Про Національну гвардію» [7]. Згідно з цим законом, Національна гвардія України є частиною системи Міністерства внутрішніх справ України і має статус військового формування, яке виконує також функції охорони громадського порядку і правопорядку. Міністерство внутрішніх справ України уповноважене затверджувати положення про організацію діяльності органів військового управління, з'єднань, військових частин, навчальних військових закладів (центрів), а також баз і закладів охорони здоров'я, які належать до структури Національної гвардії України в межах оперативного-територіального об'єднання [7].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442 [8] визначає Міністерство внутрішніх справ України як один із центральних органів виконавчої влади. Ця постанова також встановлює перелік інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких Кабінет Міністрів України спрямовує і координує через відповідних міністрів. Серед них вказані органи, що здійснюють управління в таких сферах як економіка, фінанси, соціальна політика, транспорт, енергетика та інші галузі державного управління, які визначаються згідно з відповідними вимогами законодавства та політики державного управління України.

Положення про Міністерство внутрішніх справ України, яке було затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2015 року № 878 [9], є основним нормативно-правовим актом, що регулює адміністративно-правовий статус МВС України. Це положення чітко визначає МВС України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується через Кабінет Міністрів України. Окрім цього, положення встановлює основні завдання, функції та повноваження МВС в межах її компетенції, а також визначає взаємодію з іншими центральними органами виконавчої влади, чия діяльність також регулює і координує МВС.

Крім того, важливо відзначити, що Положення встановлює також структуру та організаційні аспекти діяльності МВС, включаючи управління, відділи, служби та інші підрозділи, які забезпечують реалізацію визначених завдань. Цей акт не лише регламентує внутрішню організацію МВС, але й визначає її роль у системі державного управління та взаємодію з іншими органами влади для забезпечення ефективного функціонування правоохоронної системи України.

Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій встановлює повноваження Міністерства внутрішніх справ України щодо організації та керівництва діяльності цього центрального органу виконавчої влади, забезпечення взаємодії, планування та здійснення контролю. Згідно зі статтею 1 цього Положення, Національна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, чия діяльність направляється і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ [9]. Міністерство внутрішніх справ відповідає за впровадження державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, уникнення їх, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних робіт, гасіння пожеж, забезпечення пожежної та техногенної безпеки, управління аварійно-рятувальними службами та гідрометеорологічними службами [9].

Деякі організаційні та структурні аспекти адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України також викладені в Положенні про Державну міграційну службу України [10]. Згідно зі статтею 1 цього Положення, Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, чия діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. Основні завдання Державної міграційної служби включають управління процесами міграції та еміграції, контроль за легальністю перебування іноземців на території України, боротьбу з нелегальною міграцією, а також ведення реєстрації громадянства, фізичних осіб, біженців та інших категорій мігрантів, передбачених законодавством [10].

Аналіз вітчизняного законодавства показує наявність кількох важливих аспектів і проблем у визначенні адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України. По-перше, повноваження та статус Міністерства визначаються різними нормативно-правовими актами, що може викликати розбіжності в тлумаченні і застосуванні правових норм. Другий аспект полягає в тому, що деякі правові акти нечітко визначають функції та повноваження Міністерства внутрішніх справ України, особливо щодо взаємодії з іншими органами влади та правоохоронними структурами. Третє, значна кількість нормативно-правових актів не надає детального опису структури Міністерства внутрішніх справ України та розподілу функцій між його підрозділами, що може призвести до неефективності та дублювання завдань. Нарешті, четвертий аспект стосується потреби у реформуванні та вдосконаленні Міністерства внутрішніх справ України з урахуванням змін у суспільстві та викликів у правоохоронній сфері.

Для забезпечення ефективності Міністерства внутрішніх справ України важливо чітко визначити його роль у координації і співпраці з іншими державними органами та правоохоронними структурами. Вирішення цих питань передбачає уточнення і гармонізацію законодавства, широкий діалог між

зацікавленими сторонами та комплексні реформи у правоохоронній сфері.

Висновки. Таким чином, удосконалення адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України може виявитися важливим кроком у напрямку покращення його функціонування та забезпечення ефективного виконання правоохоронних завдань. З цією метою пропонується реалізація наступних заходів: узгодження чинного законодавства, що регулює адміністративно-правовий статус та функції Міністерства внутрішніх справ, для уникнення суперечностей між ними та визначення ролі і повноважень МВС більш зрозумілими; чітке визначення ролі Міністерства внутрішніх справ України у забезпеченні правопорядку, боротьбі зі злочинністю та забезпеченні громадської безпеки, а також уточнення його функцій у взаємодії з іншими правоохоронними структурами; закріплення законодавчих процедур та механізмів співпраці Міністерства внутрішніх справ України з іншими органами влади з метою покращення координації та управління його функціями; реформування системи Міністерства внутрішніх справ України з урахуванням сучасних вимог і практик, оптимізація управлінських процесів та діяльності різних відділів; при адаптації адміністративно-правового статусу Міністерства внутрішніх справ України до українських норм і практик необхідно враховувати міжнародні стандарти у сфері правоохоронної діяльності; активна участь Національної поліції у захисті прав і свобод громадян, боротьбі з порушеннями прав людини та корупцією сприятиме зміцненню верховенства права; необхідно удосконалити процеси управління та координації діяльності МВС з іншими відомствами з метою запобігання дублювання функцій та оптимізації використання ресурсів; співпраця з міжнародними організаціями та партнерами у сфері правоохоронної діяльності сприятиме обміну досвідом та впровадженню найкращих міжнародних практик.

Ці кроки спрямовані на створення послідовного та чіткого законодавства, що відповідає вимогам суспільства та міжнародним стандартам, та сприятимуть ефективній роботі Міністерства внутрішніх справ України.

Література:

1. Марусевич Д. О. Публічне адміністрування соціального захисту поліції в Україні: міжнародний досвід. *Visegrad journal on human rights*. 2020. № 2. С. 79–84. (Словацька Республіка).
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Глухверя В. А. Адміністративно-правовий статус МВС України: шляхи удосконалення окремих структурних елементів. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 2. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_8.pdf
4. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 берез. 2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
5. Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України: закон України від 10 січня 2002 року № 2925-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2925-14>.
6. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40–41, ст. 379.
7. Про Національну гвардію: Закон України від 13 березня 2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 17, ст. 594
8. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>

9. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
10. Про затвердження Положення про державну міграційну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 № 360. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>.
11. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс. підруч. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
12. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс. підручник. К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

Siriy Yu. Problematic issues of the administrative and legal status of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Summary. The article examines the administrative and legal status of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which defines its key functions and responsibilities. Despite this, domestic legislation faces a number of challenges and problems in this area. The Ministry of Internal Affairs of Ukraine is of central importance in maintaining national security, law and order and protection of citizens' rights. The article is devoted to a detailed analysis of the main problematic aspects of the administrative and legal status of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and offers possible ways to solve them.

The author revealed the heterogeneity of the legislative framework that regulates the activities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Laws, decrees of the President and resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine often have discrepancies and inconsistencies in determining

the powers and status of the Ministry of Internal Affairs. This complicates the clear interpretation of norms and leads to conflicts in the application of legal acts. In addition, many legal documents vaguely formulate the functions and responsibilities of the Ministry of Internal Affairs, especially in the context of interaction with other state authorities and law enforcement structures. This leads to problems in coordination and execution of joint tasks.

The conducted analysis shows that the structure and organization of the Ministry of Internal Affairs require reform. Modern challenges in the field of security and law and order require adaptation of the Ministry's organizational structure to new conditions. Many legal acts do not clearly define the division of functions between units, which causes inefficiency in the performance of tasks and duplication of functions.

The article also emphasizes the need to harmonize Ukrainian legislation with international standards and practices.

To solve these problems, a number of measures are proposed, including legislative clarification and harmonization of legal norms, reform of the organizational structure of the Ministry of Internal Affairs, increasing the transparency and efficiency of its activities, as well as taking into account international standards in law enforcement activities.

The scientific article is an attempt to comprehensively evaluate the problems of the administrative and legal status of the Ministry of Internal Affairs and to propose ways to solve them, which will contribute to increasing the efficiency and transparency of the activities of this important body of state power.

Key words: administrative and legal status, powers, functions, harmonization of legislation, Ministry of Internal Affairs of Ukraine.